

B. ZAHRANIČNÍ.

Německý program. — Zajištění východu. — Návštěva ministra Beneše v Rusku. — Nová italská politika ve střední Evropě a v Habeši. — Námořní jednání v Londýně. — Rekonstrukce anglického kabinetu. — Francouzská vnitřní krise.

Hitlerova politika směřovala nejprve tvrdě a bezohledně ke znovuvybrojení národa. Když to nešlo pod právní formulí rovnosti s ostatními velmocemi, zavedla se obecná branná povinnost s veškerou příslušnou výzbrojí, i vzdušnou námořní a podmořskou, *via facti*. To činilo s počátku dojem, že Německo hazarduje s evropským mírem a že je odhodláno hnát věci do krajnosti. Dojem byl ještě zesilován současným konfliktem s Litvou a známými tendencemi protisovětskými, jež rozbily návrh východního paktu. Německo jeví se v Evropě osamoceno. Konference ve Strese přinášela jednotnou frontu západních mocností, jež souhlasem s jednáním Francie s Ruskem rozšiřovala se v hotové nové obklíčení Německa. Berlín mohl se vyhnouti sevření těchto kleští jen jakýmsi *salto mortale* v posledním okamžiku, když baron Neurath odpověděl na kategorický dotaz Simonův prohlášením, že Německo je ochotno přistoupiti k východnímu paktu, bude-li omezen na závazky negativní, při čemž nebude nic namítat proti tomu, aby ostatní státy vázaly se i pozitivně k zakročení proti útočníkovi. Již tím bylo naznačeno, že Německo napne všechny síly, aby znovu navázalo na některé straně a nedopustilo úplné diplomatické obklíčení. Mohlo tak učiniti tím spíše, že to, co jednostrannou akcí dosáhnouti mohlo, již mělo. Vítězové a signatáři smlouvy versailleské vzali konec konců, třeba s protestem, fakt nové německé výzbroje a skutečné rovnomocnosti na vědomost a nejenže proti němu soustředěně nevystoupili, ponechali stále i otevřené dveře k jednání a dohodě s ním! Kancléř Hitler měl tedy nyní úplně ve své moci, aby, aniž cokoli pustil z toho, co již dosáhl, zahájil novou éru sblížení a dohody s velmocemi. Učinil tak ve své veliké řeči ze dne 21. května, v níž zasáhl především na tom místě, které se zdá nazvati místem nejmenšího odporu, tam, kde situace byla již předcházejícím jednáním nejlépe připravena. Žádán o konkrétní program ohlásil říšský kancléř, že Německo je ochotno přispěti svým dílem k vytvoření evropské bezpečnosti, na kterou však hledí konkrétně jako na otázku míru na západě, který může býti zajištěn opravdu absolutně, když bude smlouva locarnská přizpůsobena novým poměrům a náležitě dobudována. Tím obnovoval Hitler diskusi, zahájenou anglo-francouzským návrhem ze dne 3. února, která tenkrát uvázla jednak proto, že Francouzům šlo spíše o zajištění východu, ježto západ se jeví opatřen, aspoň dostatečně, a Němcům záleželo na oné zbrojní rovnoprávnosti, kterou, jak se ukázalo, nemohli dosáhnouti ani v rozsahu, na nějž pomýšleli, ani zadarmo. Nyní, po vytvoření hotových skutečností, to jest německé armády a spojení Francie s Ruskem přes Československo, mohly obě strany soudit, že si obstaraly aspoň minimum svých nezbytností a cesta je tedy volná. Anglie chopila se horlivě prostředkovatelské úlohy, která jí tu připadala. Následující debaty v dolní sněmovně projevily mnoho důvěry v opravdovost mírových úmyslů Hitlerových, pro něž tento nesporně účinný řečník dovedl najíti některé nové přesvědčivé znějící formulace. Zahraniční úřad britský chopil se zejména pozitivních námětů k tak zv. *v z d u š n é m u L o c a r n u*, z něhož si slibuje učiniti východisko ke sledování celého plánu omezení a snížení veškeré výzbroje. Pro Anglii je zastavení závodů ve vzdušném zbrojení největší aktualitou, poněvadž musila právě přikročit ke ztrojnásob-

bení svého leteckého parku, aby jen dohonila náskok, který si již Německo opatřilo a který Francie měla od prvních let po válce, aniž se tím Anglie valně znepokojovala. Nyní chtějí tedy Angličani dosáhnout v první řadě úmluvy o paritě válečného letectví při maximální číslici asi 1.500 strojů pro každou ze čtyř západních velmocí. Toto vzdušné Locarno liší se však i meritorně od dosavadní smlouvy, sjednané v říjnu 1925, ježto ta měla formu anglo-italské záruky za mír na Rýně, chráníc stejně Francii jako Německo proti porušení statu quo, kdežto nyní nový pakt má nabýti úplně paritní formy smlouvy o vzájemné pomoci, která by stavěla vždycky automaticky tři státy proti jednomu, jakmile by se dopustil flagrantního útoku. Naprostá účinnost takového závazku je evidentní a svůdná — pokud jde o ryze defenzivní účely jednotlivých účastníků. Jinak vypadá však otázka s hlediska celoevropského. Francie nemůže se omezit na pouhou defenzivu svých hranic, nýbrž musí dbát o zachování stavu věcí i ve středu a na východě. I v této technické otázce leteckého paktu rozvíjí se tedy evropský problém sám. Hitler prozrazuje zřejmě úmysl dosáhnouti zabezpečením západu volné ruky v ostatních oblastech, což formuluje ve své zásadě lokalisovat konflikty, která se staví diametrálně proti zásadě naší o vzájemné pomoci. Francie musila tudíž obstarati si svůj zájem v tomto směru vlastní akcí.

Samostatné jednání ministra zahraničních věcí Lavalu s lidovým komisařem Litvínem a vyslancem sovětů v Paříži Potěmkinem vedlo k podpisu zvláštní smlouvy o pomoci proti nevyprovokovanému útoku mezi Francií a Sovětským svazem dne 2. května. K úplné účinnosti tohoto svazku bylo třeba jeho doplnění obdobnou smlouvou Československa se sověty, k níž došlo dne 12. května. Československo vyhrazuje si tu však zase, aby její účinnost vstoupila v platnost teprve tenkrát, když Francie přinese svou pomoc napadenému Rusku. Vymykalo by se našim možnostem a silám zakročovat ve prospěch Ruska samostatně, dokud by nefungovala dohoda, sjednaná s Francií. Ale funkce francouzské smlouvy je dále závislá na výkladu závazků locarnských, poněvadž Francie musí vyhnouti se tomu, aby Anglie a Itálie neinterpretovaly její vystoupení ve smyslu, který by je zavazoval k ochraně Německa. V těchto souvislostech jeví se ohled, který diplomacie francouzská a naše mají na důsledky svých kroků, podniknutých na zajištění východu. Konečným cílem je stále kolektivní bezpečnost evropská, nikoli úzká aliance, podporující tvoření opačného bloku. Koncepce ministra Lavalu vychází ze dvou základních skutečností: 1. Německo, majíc tu po boku Polsko, nepřijme jednotu s Ruskem, 2. Anglie nebude se angažovati na východě přímo. Je nutno jednati zde tedy samostatně, ale tak, aby Německo a Polsko nebyly zatlačeny do nesmiřitelné oposice, a aby Anglie nebyla odpuzena od kontinentu. Takové střední řešení je možno naléztí jen na půdě obecných závazků Společnosti národů, jež nemůže Anglie zapřítí a proti nimž nemůže Německo protestovat. Proto byly smlouvy franko-ruská i československo-ruská právně formulovány tak, že představují jen jakousi prováděcí interpretaci článku 16. Společnosti národů, která nezavazuje sice nikoho jiného, ale nemůže také nikým jiným býti popřena. Německo pokusilo se také jen o jistou ryze právní argumentaci, která se dá lehce vyvrátiti, poněvadž právě na ní se předem mysliło. Smlouvy o vzájemné pomoci mezi Československem, Francií a Ruskem nikterak neodporují závazkům locarnským, Anglie činí se tu však prakticky arbitrem situace v každém jednotlivém případě. V krisi na vý-

chodě bude vždy kompetentní nejprve Rada Společnosti národů a kdyby nedospěla k jednomyslnosti, tedy *gremium* mocností *locarnských*, při čemž právě Anglie má svým hlasem vždycky rozhodnutí v moci, zda tu jde o německý útok, proti němuž se nutno postavit, či zda naopak není na Německu viny a pak Francie (Československo) nesmí proti Německu vystoupit pod trestem sankce, jež v novém leteckém paktu budou formulovány velmi kategoricky.

Podobně jako Laval odebral se i československý ministr zahraničních věcí dr. Beneš do Moskvy k slavnostní ratifikaci smlouvy a manifestaci nového přátelství. Ve věci samé není ovšem přátelství československo-ruské nikterak nového data, nezáviselo ani na formální normalisaci styků mezi Československem a sověty, k níž došlo právě před rokem, ani na této smlouvě o vzájemné pomoci, k níž došlo podle analogie poměru francouzsko-sovětského. Československo má tradiční poměr k Rusku, který není závislý na dočasných změnách režimu. Ani bolševická vláda v Rusku nemohla nás po té stránce zmást, třebaže jsme nikdy se nenechali zviklat ve své víře v demokracii. Neměli jsme obavy z nákazy, jsouce dokonale imunisováni svoji správnou hospodářskou a sociální politikou. Usilovali jsme od počátku o aktivní poměr k Rusku a pěstovali jsme horlivě vzájemné styky. Nebylo naší vinou, jestli celková situace evropská nebyla řádnému rozvoji těchto styků příznivá. Bylo nejprve třeba vystoupení docela materiálního nebezpečí jednak se strany Japonska, jednak se strany hitlerovského Německa, aby sovětská vláda odhodlala se rázně zanechat utopie a agitace a provádět reální diplomacii ve styku s Evropou, a Evropa zase zbavit se předsudků vůči revoluční vládě ruské a přijmout její ruku ke společné práci na upevnění míru. Dnes dostává se skvělé satisfakce československé zahraniční politice, jejímu realismu a její prozíravosti, a dr. Beneš právem sklídl i osobní úspěch a mohl se těšiti z projevů upřímné důvěry a přátelství, jež mu všude na jeho ruské cestě byly prokazovány.

Vedle oblasti východní je zde ovšem ještě jedna, rovněž ohrožená německou expanzí a snad ještě choulostivější: oblast *podunajská*. V moskevských hovorrech dra Beneše jednalo se také o ní, a vláda sovětská v úplné reciprocitě a podle zásady o nedělitelnosti míru prohlásila také svůj zájem na konsolidaci poměrů ve střední Evropě. Tato konsolidace je již dávno předmětem studia a horlivých snah zejména diplomacie francouzské a italské, jež dospěly v tomto směru k jisté spolupráci při dohodě z počátku ledna t. r. Itálie, pocitující od loňského července hrozivý tlak Německa, odhodlala se potlačit svoji dosavadní žárlivost na Malou dohodu a Francii a sblížit se s nimi ve společném zájmu proti německé penetraci. Bohužel dosavadní výsledky tohoto obratu nejsou takové, jak se na počátku právem eskontovaly. Došlo sice k několika projevům Mussoliniho, zejména ve prospěch sblížení s Jugoslavií, ale jednání o konkrétních věcech bylo neustále zdržováno a odkládáno a nedošlo ani k ohlašované schůzce Jevtičově se Suvichem. Jednak intriky Maďarů a námitky Rakušanů, jednak ohledy na Německo nedovolily absolvovat konferenci pro otázky středoevropské, projektovanou původně na konec května nebo počátek června, a mezitím nastalá změna situace pod vlivem přiosření konfliktu italsko-habešského činí její konání před prázdninami již velmi pochybné. — Duce formuloval své nové stanovisko v řeči před sněmovnou, v níž odmítl nechat se připoutat na Brenner a žádal volnou dráhu pro italskou expanzi ve východní Africe. Otázka rakouská nemůže býti výhradně věcí Itálie, nechť se o ní stará celá Evropa. To bylo ovšem vždy také naše hle-

díska a musili jsme je kdysi těžko uplatňovat právě proti Mussolinimu, který si chtěl věci v Rakousku upravovat sám. Nyní zas naopak Duce jeví se omrzelý hlídáním Brenneru a pouští se do dalekosáhlého dobrodružství proti Habeši. Zdá se, že při koloniální dohodě s Francií nabyl jakéhosi dojmu, že se mu nebude překážet se strany západních velmocí v tomto směru, Anglie však, která má veliký hospodářský zájem v Habeši a má zejména zapotřebí volnosti zásobování vod Nilu z přítoků západní Habeše, jeví se znepokojena italskou expansí a ukazuje, že není prostě možno Habeš, která je dnes členem Společnosti národů, znásilňovat podle starých koloniálních metod. Není to ostatně jen otázka lokální, zájmové aféry jednotlivých mocností daly by se tu snadno vymeziti, mnohem vážnější jsou komplikace, které vznikají z východoafrického konfliktu pro evropskou problematiku. Italské veřejné mínění je již do krajnosti podrážděno vůči svým stresským spolupracovníkům a zejména vůči Anglii, distancuje se přímo demonstrativně od nesnází evropských a počíná znovu koketovat s Německem. Německu se nová italská orientace arci znamenitě hodí, právě proto, že odvrací hlavní sílu od ochrany Rakouska. Ale spor habešský může zasaditi ránu přímo ke kořenům kolektivní organizace bezpečnosti, spočívající na instituci ženevské. Habeš obrací se plným právem na Radu Společnosti národů o ochranu a může se dovolávat článku 15. i 16., jestli Itálie překročí opravdu, jak hrozí, k použití mocenských prostředků. Na poslední schůzi podařilo se ještě dosáhnouti krajním nátlakem souhlasu Mussoliniho k projednávání konfliktu před smírčí a arbitrážní komisí, ale toto jednání má ráz celkem umělý a je omezeno pouze na likvidaci pohraničních incidentů, zatím co věc má dnes již nezakryté povahu italského usilování o proniknutí Habeše svým vlivem a hospodářstvím. Habeš nemá však zřejmě úmyslu státi se italským protektorátem, nebo nechat se rozparcelovat několika velmocemi, a Společnost národů nemá žádné možnosti vyhnouti se řešení tohoto problému a plné odpovědnosti za jeho výsledek. Ve věci mandžuské nebo jihoamerické bylo ještě možno odmítnouti odpovědnost poukazem buď na odlehlost sféry nebo na nedostupnost účastněných mocí omezeným prostředkům Společnosti národů. V konfliktu italsko-habešském mají však státy v Radě Společnosti národů zastoupené dostatečnou možnost nátlaku na stát, který by se jevil neústupným, nebo dokonce dopustil se útoku. Mluví se již také o docela konkrétních sankcích proti Itálii, jež by se daly provésti zcela jednoduše uzavřením průplavu suezského a tím odříznutí event. bojiště od základní base. Jest však jasno, kam by takovéto důsledky musily vésti. V evropském konfliktu musí Společnost národů buď osvědčit svoji autoritu nebo zahynout.

V Londýně konalo se na počátku června jednání námořních expertů německých a anglických o stanovení německé kvoty a přípravu příští světové námořní konference. Přítomnost zvláštního důvěrníka Hitlerova Ribentropa, který byl povýšen na mimořádného velvyslance, nasvědčovala tomu, že se při této příležitosti jednalo konkrétně i o oněch dalekosáhlejších politických otázkách, jež načala řeč kancléřova. Slibnou perspektivu otevírá tu právě shoda ve věci námořní, ježto Angličani povolili Němcům požadovanou kvotu 35%, a Němci vyhověli zas Angličanům v tom, že uznali platnost této kvoty přísně pro každou jednotlivou kategorii lodní a zároveň uznali, že stavební plán bude třeba rozvrhnout na dlouhou řadu let, aby Anglie mohla se svými novostavbami udržovati krok.

Ve Francii a v Itálii vyvolalo jisté rozladění, že Anglie sjednala svoji námořní

úmluvu s Německem separátně, takže vláda anglická musila vyslat ministra Edena do Paříže a Říma, aby zde ujistil, že zásada kolektivních zajištění míru není opuštěna a že Anglie bude dále horlivě pracovat i na ostatních složkách problému: leteckém Locarnu, obecném omezení zbrojení, dunajském i východním paktu.

Mezitím byla provedena rekonstrukce národní vlády anglické, která se skládá ze tří nerovných společníků, veliké strany konservativní, která má více než čtyři pětiny členů celého parlamentu, dále asi třicetičlenné skupiny liberálů sira Johna Simona, a pouze několika stoupenců MacDonalдовых, kteří se spolu s ním odštěpili od Labour Party při jeho obratu v roce 1931. Udržování MacDonalda v čele vlády a sira Johna Simona ve vedení politiky zahraniční bylo tedy v posledních letech dosti překérní a když zdravotní stav premiérův skutečně již naléhavě vyžadoval méně namáhavého zaměstnání, došlo k pochopitelné záměně míst mezi jím a Baldwinem, který dosud zastával pouze čestný, ale neurčitý úřad předsedy tajné rady. V ministerstvu zahraničních věcí byl sir John Simon, který odešel do vnitra a převzal významnou úlohu mluvčího vlády v dolní sněmovně, sirem Samuelem Hoarem, dosavadním ministrem pro Indii, který pro otázky mezinárodní je dosud nepopsaným listem papíru. Je o něm známo pouze, že je stoupcem umírněného křídla konservativců a osobně zcela oddán Baldwinovi. Pro věci evropské zřizuje nový premier vlastně druhé samostatné ministerstvo zahraničí. Antthonny Eden, dobře známý ze své velké cesty východní, stává se bez portefeuille členem kabinetu a referentem pro věci Společnosti národů. V celku nová vláda Baldwinova podržuje svoji linii a považuje se za vládu přechodnou, která připraví volby buď ještě letos na podzim nebo pro příští jaro.

Francie prodělala v poslední době mnohem prudší proměny na vládních místech. Hospodářská krise, která zde zasáhla později než v jiných státech, má následky za to spíš ještě ničivější jak po stránce materiální, tak morální. Francouzský parlamentarismus není zařízen na režim tak přísný, jaký doba vyžaduje, a žárlivost poslanců na jejich prerogativy staví se tvrdošíjně v cestu jakékoli reformě ústavní i vydání plných mocí vládě. Kabinet Doumergueův byl svržen při pokusu o první cestu, nyní kabinet Flandinův utrpěl týž osud, když se ucházel o zmocnění k samostatnému boji s krisí, jež jinde parlamenty vládám ochotně vydaly. Zprvu se zdálo, že jde jen o nedůvěru ke kabinetu Flandinovu, který zákonodárce včas na situaci nepřipravil, ale pak nedostalo se většiny ani vládě neobyčejně silné, sestavené dlouholetým předsedou sněmovny Bouissonem. Teprve po několika nezdařených pokusech různých politiků, namáhajících se marně zlomit odpor největšího poslaneckého klubu, radikálních socialistů, podařilo se dosavadnímu ministru zahraničních věcí Lavalovi sestaviti vládu a získati pro ni náležitou oporu ve sněmovně i v senátu. Stalo se tak jen vzhledem ke kritickému nebezpečí jak pro měnu, tak pro mezinárodní posici Francie. Laval poukázal s veškerou přísností na nezbytnost, aby Francie dala si svou domácnost do pořádku, má-li si udržet důvěru svých přátel a udržet v respektu své nepřátele. *Dr. R. Procházka*

Prvotřídní pánské
a dámské krejčovství

ŠMERDA A HEŘMAN,

KRÁL.

Fochova třída 21.

VINOHRADY,

Telefon 313-15.